

EGYHÁZTÖRTÉNETI KÖNYVEK ÉS KIADVÁNYOK

MARCHUT RÉKA¹

CSÍKY BALÁZS: JUBILEUMI ESZTENDŐK ÉS KATOLIKUS MEGÚJULÁS
Szerk.: Somorjai Ádám OSB. Budapest, 2021. 400 p.

Egy könyvbemutató mindig ünnep, ahol örülünk a könyvnek és a szerzőt ünnepeľjük. A mi ünnepünkörľ most az ünnepelt, a Szerző hiányzik, legalábbis úgy, ahogy 2016. február 19-ig velünk volt, már nincs velünk. Mit tehetünk mi, itt maradtak ilyenkor? Higgyünk! Abban, hogy meghalt, de feltámadt, hogy ő most is velünk van, itt él közöttünk, lát és hall minket. Egyszerűvel örülhetünk: Jézus által vele és neki.

Amit most a kezünkben tarthatunk: egy könyv. Vannak ennek bizonyos fizikai paraméterei: a hossza, a szélessége, a vastagsága, a színe, a tapintása, a súlya. A mérhető és érzékelhető valóság. Ha csak ennyiről lenne szó, akkor nem lenne érdemes itt lennünk. De nem ez a lényeg. Ezen túl van ennek a könyvnek egy tartalma is, amit a szemünkkel elolvashatunk, az értelmünkkel felfoghatunk. Ez azért már sokkal több, mint ennek a tárgynak a fizikai tulajdonsága. Tudásszomjunktól olthatjuk vele. Ám – és ez az igazán lényeg – van ennek a könyvnek egy harmadik dimenziója is: a közösség. Közösség a szerző és az olvasó között. Ha az ember nem is keresi, akkor is létrejön egy interakció e két személy között, egy kapcsolat, amelyben már nem az a lényeg, hogy ők ketten a fizikai térben találkoznak-e egymással vagy sem, hanem létrejön egy szellemi és lelki kapcsolat, ami túlmutat a tartalomra. Ha nem is találkozhatunk a földi létben egymással, szellemileg és lelkileg igenis kapcsolódni tudunk egymáshoz. Azon túl, hogy tudásunk gyarapszik, pl. sokkal többet fogunk tudni Serédi Jusztoniánról, Vaszáry Kolosról, Kosztolányi Dezsőről, a katolikus megújulásról és még sok minden másról, találkozni fogunk a kötet szerzőjével, Csíky Balázssal is. Azzal együtt, hogy tudjuk, hogy az ember mindig sokkal több, mint a munkája.

Mi is ez a munka? Egy gyűjteményes tanulmánykötet válogatott írásokkal. Az írásokat a kötet szerkesztője, Somorjai Ádám bencés atya válogatta az alábbi szempontok alapján: nem kerültek a kötetbe társszerzős tanulmányok és azok a kisebb terjedelmű írások sem, melyek a helytörténeti népszerűsítést szolgálták. 3 évvel ezelőtt posztumusz jelent meg a Szerző doktori disszertációja Serédi Jusztonián hercegprímásról, melyet Tóth Krisztina rendezett sajtó alá. Ebben a kötetben több olyan tanulmány is szerepelt,

1 A 2022. április 7-én a Sapientia Hittudományi Főiskola Dísztermében elhangzott 3 előadás a Szerkesztőség szerint túllépte a hagyományos könyvismertetés kereteit, ezért úgy gondoltuk, hogy ezeket megjelen-tetjük a jelen kötetben.

melyet Balázs a doktori védés után írt. Ezeket a tanulmányokat a jelen kötet nem közli újra, hanem olyan Serédi tevékenységével kapcsolatos írásokat válogatott be Ádám atya, melyek a doktori értekezés nyomtatott változatába nem kerültek bele. A könyv így 19 tanulmányt tartalmaz.

A kötethez Várszegi Asztrik főapát úr, Balogh Margit és Somorjai Ádám atya írtak előszót. Ez a névsor számunkra azt is mondja, hogy jelen kötet mind egyházi, mind világi, történeti szempontból jelentős, figyelemreméltó. Balázs örök bencés diákként volt történész, mert bár a pannonhalmi alma mater falai közül el lehetett ballagni egy szál fehér szekfü letételével a bazilika oltárán, de a „bencesség” a végzetek életéből, gondolkodásmódjából kitörölhetetlen. És amint azt a főapát úr előszavából is megtudhatjuk, a bencésekhez fűződő szoros kapocs egyben családi örökség is.

Balogh Margit előszavában is olvashatjuk, nem lehet könnyen elérni azt, hogy valakit egyháztörténésznek tekintsen a szakma. Hosszú, kitaró kutatómunkára és tudományos közéleti jelenlétre van szükség ahhoz, hogy a „nagyok” valakit történésznek, egyháztörténésznek mondjanak. A mi szakmánkban biztosan nem a papír tesz valakit történésszé, de Csíky Balázs elérte azt tehetségével, lelkesedésével és kitaró szorgalmával, hogy azt mondhassuk: **egyháztörténészként távozott közülünk**. Mivel az ELTE Történettudományi Doktori Iskolájában diáktársak voltunk, emlékszem arra, hogy Balázs mennyit küzdött azért, hogy ott lehessen mesterei között. És mindezt nem karriervágyból, hanem alázattal tette, a mesterei és a szakma iránt érzett alázatból. Adriányi Gábor, Gergely Jenő, Balogh Margit olyan tekintélyek voltak előtte, akik körében Balázs azért is szeretett volna lenni, hogy minél többet tanulhasson tőlük, mert a végtelenre nyíló tudásvágy is Istenre mutat. Az utolsó heteiben kaptam tőle az alábbi sms-t: „Az okosnak szíve tudás után kutat, a balgák szája bolondságot állít”, idézet a Példabeszédek könyvéből. Igen, Balázs nemcsak az értelmével, hanem a szívével is a tudás után kutatott.

Alázatra pedig nem csak azért van szükség, hogy mestereinktől tanulhassunk, hanem azért is, hogy a patinás, mindenki – hívő és nem hívő, történész és nem történész – által legalább egyszer látni vágyott vatikáni levéltáron kívül megtalálhassuk a forrásokat a templom padlásán, vagy a trágyadomb mellett vagy a cipősdobozban. Balázs megtalálta a forrásokat a templom padlásán, nyilván azért, mert nem derogált neki oda felmenni, és aztán azokból a forrásokból megírta a Szentségi Jézus Szolgáloi Kis Társaságának a Szent József Hospitium Egyesületen keresztül kifejtett működését. Balogh Margit pedig Balázs örökéletből való értünk tett „mesterkedésének” tulajdonítja, hogy Serédi Jusztián családjához írt levelei egy trágyadomb mellől egy cipősdobozba kerülve jutottak a kezébe. Ezeket a leveleket Balázs már nem olvashatta, de a kötetben az érdeklődők néhány levélrészletet Balogh Margit jóvoltából megismerhetnek.

2003–2016 között megjelent írásokat tartalmaz a kötet, tehát felőleli Balázs szinte teljes szakmai életútját. A Magyar Tudományos Művek Tárából tudjuk, hogy első megjelent publikációját Mózesy Gergellyel írta *Rendi hagyomány és modernitás konfliktusa a dik-tatúrák szorításában* címmel. Pályája kezdetén Balázs helytörténeti témákkal foglalkozott. A helytörténetet is tudta magas szinten művelni. Ennek bizonyítéka, hogy írásai a *Magyar Egyháztörténeti Vázlatokban* és a *Sic itur ad astra folyóiratban* jelentek meg.

A kötet gerincét a Horthy-korszak adja, de Balázs széles érdeklődési körét mutatja, hogy két témával a korábbi, 19. századra és a századfordulóra is visszatekint, egy dolgozattal pedig a jelenkort vizsgálja. Előbbiben helytörténettel foglalkozik, mely az egyháztörténet és a kisebbségtörténet metszéspontját adja Piliscsaba példáján keresztül a liturgikus nyelvhasználat vizsgálatával; valamint a másik írásában Vaszary Kolost, mint

történelemtanárt mutatja be. Kitekintő írásában pedig a rendszerváltást követő magyar politikai életben a kis pártok szerepét tárja az olvasóközönség elé.

A szerkesztő, Somorjai Ádám atya a tanulmányokat kronologikusan rendezte és a nagyobb korszakhatárok jelölik ki egy-egy nagyobb fejezet időhatárait is. Ezt azért is fontosnak tartom megemlíteni, mert ez azt a szemléletet tükrözi, hogy **az egyháztörténet a köztörténetnek a része**. Ez az a felfogás, amit Balázs is vallott, de fájlalta, hogy az egyháztörténet nem egyenrangú a történettudomány más területeivel, a kutatás eredményei kevésbé épülnek be a köztörténetbe. 2012-ben a *Keresztény Élet* c. folyóiratnak Balázs úgy nyilatkozott, hogy munkáiban a világi felfogást érvényesítette szem előtt tartva azt, hogy az Egyház Jézus titokzatos teste. Az egyháztörténeti témák világi nézőpontú tárgyalását missziós feladatának tekintette. Az Ádám atya által alkalmazott szerkesztési alapelv ezt a gondolkodásmódot vitte tovább a tanulmánykötet összeállításában.

Balázs egy ígéretes fiatal egyháztörténész volt, és mint ilyen nagyon jól tudta, hogy az egyháztörténet is a történettudomány más ágainak a kontextusában értelmezhető. Ő az egyháztörténetet úgy művelte, hogy a társadalomtörténet, kisebbségtörténet, eszmétörténet, politikatörténet, művelődéstörténet, irodalomtörténet, sajtótörténet eszközeit, módszereit és eredményeit is alkalmazta. Így olvashatunk többek között a nemzetiségi nyelvhasználatról, Trianon kérdésköréről Kosztolányi Dezső életművében, a magyar szélsőjobboldal és a katolikus egyház viszonyáról, a sok szempontból szimbolikus 1938-as év eseményeinek lenyomatáról a magyarországi zsidó sajtóban, az egyházi vezetők szerepéről a zsidók jogfosztásában és deportálásában, a katolikus megújulás statisztikai és emlékezetpolitikai aspektusairól stb.

A 2015. október 3-án Tihanyban megrendezésre kerülő *500 éves a Magyar Bencés Kongregáció* c. konferencia volt az utolsó, amelyiken Balázst még a nagyközönség hallhatta. Ekkor ő már az egyre gyengülő szervezetével, romló egészségi állapotával küszködött, de mint régi bencés diák úgy érezte, ott a helye. Kelemen Krizosztom panonnhalmi főapát és Serédi Jusztinián hercegprímás életén keresztül az Egyházon belüli liberális/konzervatív törésvonalat elemezte. Ez az írása is helyet kapott a kötetben.

A könyv címe egy tanulmány rövidített címe is, melyben Balázs a kérdést a Horthy-korszakban vizsgálta. A tanulmány 10 évvel ezelőtt jelent meg először a Bánkúti Gábor, Varga Szabolcs és Vértesi Lázár által szerkesztett tanulmánykötetben, melyben a pécsi egyházmegye 20. századi történetével foglalkozó írások olvashatóak.

Mint címadó tanulmánnyal engedjék meg, hogy egy kicsit részletesebben is foglalkozzak. Mint ismeretes, a Horthy-korszakban az Árpád-házi szentek számos évfordulóját ünnepelték. 1930 Szent Imre-év volt, 1931 Szent Erzsébet-év, 1938 Szent István-év, 1942 Szent László-év, 1943-ban pedig a pápa, XII. Pius szentté avatta Boldog Margitot. Balázs a Szent Imre-év és a Szent István-év összehasonlításával mutatott rá arra, hogy ezeknek a jubileumi ünnepségeknek a vallási szempontjain kívül jelentős politikai vetülete is volt. A keresztény-nemzeti kurzus történeti mitológiájában az Árpád-házi szentek központi helyet foglaltak el. Csonka-Magyarországnak szüksége volt a birodalmi tudat erősítéséhez, a revíziós célok fenntartásához a dicső múlt kiemelkedő személyiségeire. A Szent István-évhez kapcsolódóan rendeztek Budapesten nemzetközi eucharisztikus kongresszust. Az akkor már igen feszült nemzetközi politikai helyzetben ez a kongresszus a reményt tudta adni a revíziós törekvésekhez is.

Ez a kötet, amiről most beszélünk, 2021-ben jelent meg, az eucharisztikus kongresszus évében, amit eredetileg 2020-ban rendeztek volna meg, a trianoni emlékévnben. Balázs ezt nem élhette meg, de ha erről az évről írna tanulmányt, akkor minden bizonnyal

több párhuzamosságot is meg tudna állapítani, legfőképpen arról, hogyan fonódott össze a vallás és a politika az ünnepeken és azok körül.

A két világháború közötti jubileumi ünnepeknek a hatása a katolikus megújulásra csak rövid ideig hatott, tehát igazi áttörésről, megújulásról nem beszélhetünk. Ez nem azt jelenti, hogy Balázs cáfolná azt a történeti szakirodalomból ismert megállapítást, mely szerint Magyarországon a 19. század végén és a 20. század elején katolikus megújulás ment végbe, csupán ráirányítja a figyelmet arra, hogy ebben a jubileumi éveknél nem sok szerepük volt és ezt a kérdést jóval árnyaltabban kell kezelni. Ezt egy másik tanulmányában statisztikai adatokkal támasztotta alá.

Az 1938-as év és az eucharisztikus kongresszus Balázs több írásában is előjön más-más aspektusból. Minden bizonnyal az **egészséges magyar nemzettudat kimunkálásának** egyik puzzle-darabja lehet az a munkája, amelyben a Szent István-év eseményeit a magyarországi zsidó sajtó tükrében vizsgálta. Az 1938-as év a magyarországi zsidók szemszögéből nem csak a nagyszabású vallási ünnepeket jelentette, hanem az első zsidótörvény megszületését is. Balázs a sajtó elemzésével mutatott rá arra, hogy a magyarországi zsidók be akartak kapcsolódni a nemzet nagy ünnepeibe, hangsúlyozva magyarságukat és az országhoz való lojalitásukat. Az egyistenhit közösségében tudtak becsatlakozni a katolikus ünnepekbe.

Csíky Balázs fontosnak tartotta több esetben a **fogalomtisztázást** is. Ez nagyon jól tükröződik az írásaiban. Olyan alapfogalmak tisztázásával is foglalkozott, mint keresztény, antiszemitizmus és szociális kérdés a magyar szélsőjobboldal és a katolikus egyház viszonyát tárgyalva. Balázs nagyon jól tudta, a viták nagy része a nem megfelelő kommunikációból adódik. Ahhoz, hogy kommunikálni tudjunk, egy nyelven kell beszéljünk, és emiatt nagyon fontos – és nem csak a történeti munkában, hanem más diszciplínákban is, sőt a mindennapjainkban is –, hogy a fogalmakat tisztázzuk, hogy amikor használjuk, akkor a kommunikációban részt vevő felek ugyanazt értsék rajta.

Amellett, hogy úgy vélte, tisztázni kell a *katolikus megújulás* fogalmát, mert csak akkor tudunk arról beszélni, hogy volt-e ilyen megújulás vagy sem, egy másik tanulmányában a *klerikális fasizmus* megnevezést járta körül. Ez utóbbit azért is szeretném külön megemlíteni, mert ebben a tanulmányában Balázs példát mutat arra, hogyan lehet kulturált, személyeskedésektől mentes, valódi szakmai vitát folytatni egy témában. A Szerző szakmai érvekkel cáfolja meg Bodó Béla több megállapítását, többek között azt, hogy a katolikus egyház teremtette volna meg a modern antiszemitizmust Magyarországon, vagy hangsúlyozza, hogy Prohászka Ottokár személye sem ítéltető meg egyoldalúan, zsidóellenessége alapján. Sajnos korábban is és mostanság is láthatunk olyan, történészek közötti vitákat, amelyekben a személyeskedés az elsődleges. Ne tegyük! A személyeskedés rombol, a valódi szakmai vita pedig épít. Ez utóbbira kapunk Balázstól követendő mintát.

Szintén ennek a tanulmánynak egy másik fontos üzenete is van. Ehhez idézem Balázs zárógondolatát: „Azért foglalkoztam hosszasan Bodó Béla írásával, mert külföldön sokan ilyen és hasonló cikkekből tájékozódnak a magyar (egyház)történettel kapcsolatban, az írás azonban számos, a magyar katolikus egyház történetével kapcsolatos tévhitet és pontatlanságot tartalmaz. Egy angol nyelven publikáló szerzőnek fokozott felelőssége van abban, hogy külföldön milyen képet alakítanak ki a magyar történelemről és ezen keresztül Magyarországról.” Balázs itt megint csak tanít, azzal, hogy felhívja a figyelmet a történész felelősségére, az angol nyelven publikáló történésznek pedig a fokozott felelősségére. Balázs így élt és dolgozott. Tudta, ha bárhol megnyilvánul, ő Egyházának

és szakmájának is a követő, külföldiekkel szemben pedig a hazájának is. Ha tisztábban vagyunk ezzel a felelősséggel, akkor fogjuk tudni a munkánkat jól végezni.

A tanulmányok után a szerző teljes és naprakész bibliográfiáját találjuk. Ebből látható, hogy az írások nem mindegyike jelent már meg. Így a *férfi szerzetesrendek Magyarországon a két világháború között* című írás a kötetben olvasható először.

Munkáinak tételes felsorolása arra mutat rá, hogy Csíky Balázs életműve nem torzó. Bár Balázs fájdalmasan fiatalon ment el közülünk, de életműve **teljes**, olyannyira, hogy még további kutatásokra és kutatási eredmények közzétételére ad lehetőséget, ahogy azt Angelo Rotta pápai nuncius jelentéseinek tervezett kiadása is mutatja.

A kötetet egy nagyon jól használható névmutató és képmelléklet zárja.

Beszédem végéhez közeledve szeretném megköszönni Ádám atyának és a METEM-nek, hogy sajtó alá rendezte ezt a kötetet, és Csíky Balázs szellemi öröksége ily módon is köztünk maradhat.

Gondolataimat pedig egy evangéliumi idézettel szeretném zárni: „*Nem jó fa az, amely rossz gyümölcsöt terem, és ugyanúgy nem rossz fa az, amely jó gyümölcsöt terem. Mert minden fát a maga gyümölcséről ismernek meg. Hiszen túskebokról nem szednek fügét, csipkebokról sem szüretelnek szőlőt. A jó ember szíve jó kincsből hozza elő a jót, a gonosz ember pedig a gonoszból hozza elő a gonoszt. Mert amivel csordultig van a szív, azt szólja a szája.*” (Mt 7:43-45) Ha valaki kézbe veszi ezt a könyvet, nem tuskét fog szüretelni, hanem fügét és szőlőt, mert jó ember szívéből jó kincs születik. Köszönjük szépen, Balázs, és gratulálunk hozzá!

MAGYAR EGYHÁZTÖRTÉNETI VÁZLATOK

ESSAYS IN CHURCH HISTORY IN HUNGARY

34 (2022/1–4)

MAGYAR EGYHÁZTÖRTÉNETI ENCIKLOPÉDIA MUNKAKÖZÖSSÉG
BUDAPEST, 2023

Kiadó – Publisher

**MAGYAR EGYHÁZTÖRTÉNETI ENCIKLOPÉDIA MUNKAKÖZÖSSÉG
(METEM)**

Pannonhalma–Budapest

**METEM INTERNATIONAL SOCIETY FOR ENCYCLOPEDIA
OF CHURCH HISTORY IN HUNGARY**

Toronto, Canada

HISTORIA ECCLESIASTICA HUNGARICA ALAPÍTVÁNY

Szeged
www.heh.hu

Folyóiratunk digitálisan elérhető:

honlapunkon: www.heh.hu és

http://real-j.mtak.hu/view/journal/Magyar_egyhaztortenet_i_vazlatok.html

Alapító

† Horváth Tibor SJ

Főszerkesztő – General Editor

CSÓKA GÁSPÁR

Szerkesztőbizottság – Board of Editors

*HUNGARY: Balogh Margit, Barna Gábor, Beke Margit, Csóka Gáspár, Érszegi Géza,
Érszegi Márk Aurél, Kiss Ulrich, Lakatos Andor, Molnár Antal, Mózes Gergely,
Németh László Imre, Rosdy Pál, Solymosi László, Somorjai Ádám, Szabó Csaba,
Szabó Ferenc, Tóth Tamás, Várszegi Asztrik, Véghseő Tamás, Zombori István;*

ITALY: Tóth Krisztina

ROMÁNIA: Nagy Mihály Zoltán

GERMANY: Adriányi Gábor, Tempfli Imre

Felelős szerkesztő – Editor

ZOMBORI ISTVÁN

Felelős kiadó – Publisher

VÁRSZEGI ASZTRIK

ISSN 0865–5227

Nyomdai előkészítés:

SIGILLUM 2000 Bt. Szeged

Nyomás és kötés:

EFO Nyomda

www.efonyomda.hu

TARTALOM

TANULMÁNYOK – ESSAYS

	A katolikus egyház és a kommunizmus Kelet-Közép Európában és a Szovjetunióban	7
Jan MIKRUT	A katolikus egyház Csehországban 1945 után	9
SCHWEININGER Péter	Plébánosok és tanítók Száron, 1735–1848 <i>Priests and teachers in Szár, 1735-1848</i>	73
CSORBA Erzsébet	Fischer István egri érsek emlékezete <i>Remembrance of Archbishop István Fischer</i>	85
LÁBADI Károly – LÁBADINÉ Kedves Klára	A három Sebestyén Pál – apa, fiú, unoka <i>The three Pál Sebestyén – father, son, grandson</i>	97
JONICA Xénia	A ferences népmisszió gyakorlata, mint a lelki megújulás eszköze. Adalékok a 20. századi erdélyi népmisszió történetéhez <i>The Franciscan Practice of Popular Mission as a Means of Spiritual Renewal. Contributions to the History of Folk Mission in Transylvania in the 20th Century</i>	114
FÖLDVÁRI Katalin	Fejezetek a máriapócsi kolostor történetéből 1915–1923 között <i>Chapters from the history of the Basilian monastery at Máriapócs between 1915 and 1923</i>	141
SÁRÁNDI Tamás	Nunciusi jelentések Erisz almájáról. Az erdélyi görögkatolikus egyház helyzete a második bécsi döntés nyomán <i>Nuncial Reports on the Apple of Discord. The Situation of the Greek Catholic Church in Transylvania Following the Second Vienna Award</i>	163
CSERHÁTI Ferenc	Galambos Ferenc Iréneusz (1920–2007)	193
SOMORJAI Ádám OSB	Bencés liturgiátörténész, lelkipásztor és tudományszervező Őrvidéken. Galambos Ferenc Iréneusz (1920–2007) <i>Ireneus Ferenc Galambos, OSB (1920–2007)</i>	194

UDVARVÖLGYI Zsolt

- András „Rovó a romokon”. Meskó Lajos Géza SP piarista szerzetes, tanár, költő és nyelvész élete és munkássága 225
 „Rune-Maker On The Ruins”. *The Life And Work of Lajos Meskó Géza Sp Piarist Teacher, Poet and Linguist.*

- NÉMETH László Imre A római magyar közösség lelkipásztori ellátásának vázlatos története 2011–2020 242
Outline history of the pastoral service of the Hungarian community in Rome 2011–2020

FORRÁSOK– SOURCES

- KOVRIG Béla A progresszív katolikus irány kibontakozásának lehetőségéről. Közreadja: Keresztes András 281
On the Possibility of the Development of a Progressive Catholic Movement Edited by: András Keresztes

- ÉRSZEGI Márk Aurél Fatum libelli: az Index actorum Romanorum Pontificum tervezett magyar kötetéről 305
Fatum libelli: about the planned Hungarian volume of the Index actorum Romanorum Pontificum
Fatum libelli: a proposito del progetto di un volume ungherese dell'Index actorum Romanorum Pontificum

MÓDSZERTAN, ADATTÁR, SZEMLE METHODOLOGY, DATA STORE, SURVEYS

Érszegi Géza (1944–2022)

- ÉRSZEGI Márk Aurél Super cineres Geysae Érszegi patris mei 314
 DRASKÓCZY István In memoriam Érszegi Géza 317
 TRINGER László Érszegi Géza Csillagkeresztes főtiszt búcsúztatása 319

STEPHANUS-DÍJ 2022 – Haľko József

- KäFER István Laudatio Haľko József 321

 EGYHÁZTÖRTÉNETI KÖNYVEK ÉS KIADVÁNYOK – BOOK REVIEW

MARCHUT Réka	Csíky Balázs: Jubileumi esztendők és katolikus megújulás	323
ÉRSZEGI Márk Aurél	Cesare Orsenigo magyarországi nuncius politikai jelentéseiből 1925–1930	328
KLESTENITZ Tibor	Jánosi Gyula OSB: Új idők küszöbén. Giesswein Sándor élete és műve.	332

* * *

ANGELO ROTTA NUNCIUS POLITIKAI JELENTÉSEIBŐL

Michael W. BANACH	<i>Angelo Rotta nuncius politikai jelentéseiből</i>	336
ÉRSZEGI Márk Aurél:	<i>Angelo Rotta nuncius politikai jelentéseiből, 1930–1939.</i>	338
FEJÉRDY András:	<i>Angelo Rotta nuncius politikai jelentéseiből, 1938–1945.</i>	341

* * *

900 éves a premontrei rend

Thomas HANDGRÄTINGER o.Praem.:	<i>Szent Norbert érsek és rendalapító</i> (Ism.: Somorjai Ádám OSB)	
ARTNER Vilma. M. Bernadett O.Praem:	<i>A magyarországi premontrei női kanonokrend története 1927–1950.</i> (Ism.: Somorjai Ádám OSB)	345
Kereszt és forradalom. Persián Ádám katolikus egyházügyi kormánybiztos	<i>emlékirata (1918. november 1. – 1919. március 21.)</i> (Ism.: Gecse Annabella)	348
FEJÉRDY András (szerk.):	<i>Hang a némaságból. Igéihirdetéseim – Mindszenty József bíboros szentbeszédei az amerikai követségen 1957–1961.</i> (Ism.: Dudás Róbert Gyula)	349
Interaktívan Mindszentyről	Kovács Gergely – Kovács Attila Zoltán: <i>Mindszenty – interaktív blogkönyv fiataloknak.</i> (Ism.: Dudás Róbert Gyula)	352
Hungaria Rómából – Kalocsa-Bács Rómából...	Tóth Tamás: <i>Hungaria Rómából. Tanulmányok az új- és jelenkori magyar egyháztörténelemből.</i> (Ism.: Lakatos Andor)	355